

Nederlandse klimkampioenschappen Het nieuwe bestuur Veilig werken langs de weg Knaller of kneusje deel 4

Het eerste European Tree Technician examen

Op 18 en 19 november 2004 vond in Berlijn het eerste European Tree Technician (ETT) examen plaats. Voor deze gelegenheid is een Nederlandse delegatie op uitnodiging van de European Arboricultural Council (EAC) naar Berlijn afgereisd om de organisatie van het examen te beoordelen. Hoe kan dat beter dan door zelf mee te doen aan het examen? Zo gezegd zo gedaan.

Het valt niet mee voor een Hollander om de Duitse boomverzorging te doorgronden. Nog afgezien van de taal, want het lukte mij nog wel om zeven (!) A4-tjes in het 'Duits' te schrijven bij het schriftelijk examen. Als ik er echt niet meer uitkwam ging ik gewoon over in het Engels; moet kunnen op een Europees examen toch? Nee veel moeilijker zijn bijvoorbeeld de verschillende snoeivormen en hun betekenis:

- **Lichtraumprofilschnitt** 'begeleidings snoei', ofwel opkronen in plat hollands
- **Kronenpflege** 'verzorgings snoei' (relatief dunne takken verwijderen)
- **Kronenauslichtung** 'dunnings snoei', tot maximaal 15 % v.h. kroonvolume
- **Kronenregenerationsschnitt** een vorm van 'vitaliteits snoei', vooral toe te passen bij fysiologisch gestoorde bomen
- **Kroneneinkürzung** 'kandelaberen', tot maximaal 20 % uitlichten
- **Kronensicherungsschnitt** 'innemen kroonvolume' bijvoorbeeld met oog op wind

In de Zusätzliche Technische Vertragsbedingungen (ZTV-Baumpflege) hebben de Duitsers beschreven in hoeverre deze snoeivormen betrekking hebben op:

- **Stämmling** Stam en/of hoofdsteltakken.
- **Starkastbereich** Hoofdtakken > 10 cm.
- **Grossastbereich** Polsdikke takken 5-10 cm.
- **Schwachastbereich** Dunne takken 3-5 cm.
- **Feinastbereich** Zeer dunne takken 1-3 cm.
- **Feinstastbereich** Scheuten/twijgen < 1 cm.

Foto: Rogier van Dijk

Bij aanbesteding van snoeiwerk (conform ZTV) is dus precies bekend wat gesnoeid moet (mag?) worden. Wanneer strikt volgens de ZTV gewerkt wordt, behoeft bijvoorbeeld bij 'kronenpflege' geen dik dood hout verwijderd te worden. Als de opdrachtgever dat toch uitgevoerd wil hebben dan gaat het om meerwerk met uiteraard extra betaling. Conclusie: veel meer dan in Nederland, waar de vakbekwaamheid van de boomverzorger (ETW) bepalend is voor de kwaliteit van het werk, is in Duitsland de ZTV maatgevend voor wat je van een boomverzorger kan en mag verwachten.

Terug naar het examen, theoretisch vaak best lastig:

- Noem drie verschillende oorzaken van bruinverkleuring van kastanjeblad in augustus en geef daarbij het verschil in verschijningsvorm aan;
- Teken een doorsnede van een jonge niet verhoude wortel en benoem hierin tenminste 10 verschillende structuren;
- Beschrijf het verschil tussen 'echte' en 'valse' vorstscheuren. (Naar mijn idee bestaan valse vorstscheuren niet, want dan is de vorst niet de veroorzaker van de scheurvorming, maar dat bedoelde de vragensteller natuurlijk niet!)

Het praktijkexamen was minder lastig, twee van de drie opdrachten waren simulaties:

1. Het opstellen van een offerte voor het rooien van een boom inclusief stobbefrezen en het snoeien van twee verschillende bomen;
2. Het uitbrengen van een advies m.b.t. technische randvoorwaarden voor de aanleg van een nutsleiding dwars door de kroonprojectie van een drie-stammige berk;
3. Het beoordelen van een door *Ganoderma* aangetaste Amerikaanse eik, waaromheen een geasfalteerde parkeerplaats moest worden aangelegd.

De opdrachten waren met enig inzicht goed te doen. Overigens is ook de behandeling van wortelbeschadiging bij graafwerkzaamheden nauwgezet in de ZTV voorgeschreven. Niet zo'n raar idee eigenlijk om ook in Nederland iets dergelijks af te spreken bijvoorbeeld in de BRL-boomverzorging (Groenkeur)

Ik was blij dat er niet te veel sortimentskennis gevraagd werd, dat hoort op het ETW-examen thuis volgens de Duitsers. Ik verwacht dat de samenstellers van het Nederlandse ETT-examen daar anders over denken! Dus potentiële (Nederlandse) European Tree Technicians, wees op je hoede want er was een sterke Nederlandse delegatie in Berlijn aanwezig. Ik ving in de wandelgangen op dat ook de boomwaardebepaling en groeiplaatsonderzoek hoog op het lijstje staan van de Nederlandse ETT-delegatie.

Om drie dagen op te trekken met vier Duitse collega kandidaten ETT-ers (uiteindelijk zijn allen geslaagd) en een 40 man sterke delegatie van 'bomenmensen' van tenminste veertien verschillende nationaliteiten was een boeiende ervaring.

Rogier van Dijk (European Tree Technician)
info@quercusboomverzorging.nl

deel 4 Knaller of Kneusje?

NIET GESCHOTEN, ALTIJD MIS? Na deel 1 (vergelijking van verschillende bodeminjectiemachines), 2 (onderzoek naar het effect van bodeminjectiemethoden) en 3 (conclusies, voorzover mogelijk en randvoorwaarden voor succesvolle inzet) is dit het vierde en laatste deel van de serie over bodeminjectiemachines: welke methodes kan de boomverzorging, naast de inzet van de injectiemachines, verder nog toepassen?

WAT TE DOEN BIJ BODEMVERDICHTING

Nu gebleken is dat de werking van bodeminjectiemachines op een verdichte bodem over het algemeen beperkt tot vrijwel nihil is, zal tot andere maatregelen moeten worden overgegaan. Deze komen erop neer dat zoveel mogelijk verdichte grond vervangen wordt door goed doorwortelbare, voedzame grond met liefst veel bodemleven. Daarna is onze hoop gevestigd op het (aangebrachte) bodemvoedselweb, dat voor ons de resterende verdichte bodem langzaam maar zeker weer levensvatbaar gaat maken. Rond bomen in zeer beperkte ruimtes zijn de mogelijkheden uiteraard beperkt.

In dit artikel wordt vooral nader ingegaan op het effect van voedingskokers binnen de wortelkluif en het mulchen binnen de kroonprojectie. Alvorens aan de slag te gaan met kubieke meters compost of bomenzand dient echter allereerst een diagnose gesteld te worden. Wat is precies het gevolg van de bodemverdichting voor de bomen op deze specifieke standplaats? En spelen ook andere factoren een rol bij de slechte groei?

GROOTSTE KNELPUNT: TEKORT WATER EN LUCHT

Bodemverdichting veroorzaakt water en zuurstofgebrek. Dit kan mede veroorzaakt worden door een ondoordringbare laag en/of een te gering doorwortelbaar bodemvolume (stadsbomen!). Het gevolg hiervan is, dat ook het meeste bodemleven op sterven na dood is, waardoor de opname van voeding nauwelijks meer mogelijk is en het natuurlijke afweersysteem van de bodem minder goed werkt.

Bij het afwegen welke methode moet worden toegepast is inzicht vereist in de vochtvoorziening van de betreffende bomen. De drie 'vochtbronnen' zijn: voorjaarsvoorraad uit de bodem, neerslag in het groeiseizoen en het grondwater. De benutting van de drie potentiële bronnen is afhankelijk van de volgende (standplaats)factoren:

- 1 bodemdichtheidsverloop en het voorkomen van beworteling
- 2 de bodemsamenstelling (grondslag)
- 3 verhardingstype of aanwezigheid van onderbegroeiing
- 4 grondwaterstand en fluctuaties daarvan

Door interpretatie van deze gegevens kan worden vastgesteld welke vochtbronnen niet optimaal worden benut op een bepaalde plek en hoe de standplaats moet worden veranderd om tot een hogere benutting te komen. Voor een bepaalde methode kan gekozen worden op basis van kosten en effecten (Maris 1986).

Bij het aangeven van een oplossing wordt vaak ook bemesting aanbevolen. Het groei-effect dat moet worden toegeschreven aan een betere vochtvoorziening wordt hierdoor vertroebeld.

KNUTSELEN IN DE BODEM

Een aardig artikel over het opheffen van bodemverdichting bij bomen komt uit Amerika, waar het grote boomverzorgingsbedrijf Bartlett, een vroege gebruiker van de grow gunn (een enorm kanon - zie deel 1), haar eigen onderzoeker een artikel laat schrijven over de diverse mogelijkheden ter bestrijding van bodemverdichting (Smiley, 1997). Het effect van de bodeminjectie machines blijkt onvoldoende te zijn; vandaar dat geëxperimenteerd is met diverse andere methodes. Over het wegzuigen van de grond en opvullen met vruchtbare aarde is Smiley zeer positief, evenals over het effect van radiale voedingsleuven (werken vanuit de druiplijn van de boom en deze niet dichter naderen dan minimaal zes maal de doorsnede van de stam!). Een irrigatiesysteem kan ook levensreddend zijn voor een monumentale oude boom in verdichte bodem. Het meest enthousiast is hij echter over de toepassing van een 'simpele' mulchlaag van 5 tot 10 cm, tot aan de kroonprojectie.

EFFECT DIVERSE METHODES

Hieronder worden enige mogelijkheden verder toegelicht. Het effect van het afgraven van verdichte grond en/of vergroten van de groeiplaats met behulp van vruchtbare grond of bomenzand (onder bestrating), met een zuig- of graafmachine, mag bekend worden verondersteld. Hier volgt een toelichting op het effect van wat minder vaak toegepaste methoden.

• VOEDINGSKOKERS

Het maken van verticale gaten, opgevuld met (voldoende uitgerijpt) organisch materiaal, heeft een goed effect op de wortels die in de directe nabijheid groeien, maar heeft qua bulk niet zoveel om het lijf. De aanwezigheid van een horizontaal wortelstelsel is hierbij een randvoorwaarde. Oppervlakkige wortels die contact maken met de bovenzijde van de kolommen, hebben binnen twee jaar een fijne intensieve beworteling ontwikkeld in deze rijke grond. Is de omgeving van de koker opgebouwd uit sterk verdichte grond dan dringen de wortels voor het overgrote deel slechts enkele centimeters daarin door. In zo'n situatie benutten de wortels de voedingskokers en een randzone rond de koker wegens de capillaire werking op het water (conclusies uit onderzoek van Maris 1986 en Ros 1996).

De gatenmethode is het meest effectief in opgespoten zand met een lage grondwaterstand, als in het profiel diverse bewortelbare lagen aanwezig zijn én de grondwaterstand wordt bereikt. Al deze wortellagen profiteren dan van de kokers, waardoor de beschikbare vochtvoorraad aanzienlijk kan worden uitgebreid. Het toepassen van de gatenmethode heeft geen zin als een horizontaal wortelstelsel ontbreekt. Resultaten van kortere of

Pneumatische injectiemachine tijdens de KPB-themadag in Eindhoven.

OPTIMAAL RECEPT

Op diverse plekken in Nederland is al ervaring opgedaan met het toepassen van een combinatie van maatregelen.

Een optimaal recept:

1. Vul zoveel mogelijk voedingskokers binnen de kroonprojectie met stabiele compost. Hierdoor probeer je zoveel mogelijk bulk in de grond te krijgen.
2. Drapeer een 10 cm dikke (schimmelgedomineerde) compostlaag vanaf de stamvoet tot (liefst) de kroonprojectie.
3. Creëer, indien mogelijk, extra doorwortelbare ruimte buiten de kroonprojectie ofwel aansluitend aan de beworteling (door bijvoorbeeld te frezen en gronduitwisseling of voedingsgleuven zo dicht mogelijk naar of in de wortelkruit zonder teveel wortels te beschadigen). Bij goede compost start het bodemleven vanuit deze posities dan de aanval op de verdichting.
4. Eventueel kan hiernaast een bodeminjectiemachine worden ingezet (afhankelijk van bodemgesteldheid).

VOORBEELD EXPERIMENT

In Tilburg is in 2001 met diverse methodes getracht de bodemverdichting bij zo'n honderd oudere paardekastanjes in fijnzandige leemgrond aan te pakken. De bodem tussen de bomen, waar geen wortels aanwezig waren, is losgefreesd. Binnen de doorwortelde zone is een bodeminjectiemachine gebruikt, waarbij tegelijkertijd schimmeldominante compost is geïnjecteerd. Over de gehele oppervlakte is een mulchlaag aangebracht. Tevens is een 'compostthee' over de grond gegoten. De eerste resultaten zijn positief; de groei is beter, evenals de bladkleur. De schimmelbiomassa is fors toegenomen en de verdichting is minder groot. De details komen later, want de proef is nog niet afgerond (m.m. Verhagen, COBRA, Wilbertoord).

Onder bestrating ben je meer beperkt, maar waarom kunnen bij verdichting, naast het maken van bijvoorbeeld zoveel mogelijk voedingskokers tot vlak boven de grondwaterstand en andere maatregelen, geen proeven gedaan worden met vergroting van boomspiegels, die opgevuld worden met een laag compost (en plantjes van buurtbewoners)? Uiteraard is het succes mede afhankelijk van de buurt (hondenbezitters).

Veronica van Amerongen

vvaboom@xs4all.nl

Bronnen

- Maris, A. (1986). Grondverbetering bij bomen in bestaande situaties (concept), Proefstation voor de Boomteelt en het Stedelijke Groen.
- Rolf, K. (1994? of later). Soil conditions for good tree growth, uit: <http://www.comune.merano.bz.it/giardinerie/congresso/atti/caratter.htm>
- Ros, E. (1996). Boomonderzoek Erasmusweg, Den Haag. Probleem van wortel-opdruk, onderzoek door OMEGAM Groenadvies Amsterdam voor Gemeente Den Haag.
- Smiley, E. Th. (1997). Treating soil compaction near trees. New techniques can help you overcome the challenging problem of soil compaction around established trees, in: Tree Topics-Bartlett tree experts, summer 1997, 11-14 (eerder gepubliceerd in: Grounds Maintenance (January 1997).

langere duur mogen alleen worden verwacht indien ofwel:

- bewortelbare lagen in de grond worden bereikt, ofwel
- een in het groeiseizoen weinig fluctuerende grondwaterspiegel wordt bereikt, ofwel
- een bodemlaag wordt doorboord die een hoger vochtleverend vermogen heeft dan de bovengrond.

De gaten kunnen worden gezogen of geboord. In situaties met kabels en leidingen verdient zuigen de voorkeur. Bij aanwezigheid van een wortelstelsel juist onder de verharding is de kans op opdrukken van de bestrating na toepassen van de methode groter geworden (meer diktegroei horizontale wortels) (Maris 1986, 7-8).

• PLOFFEN

Het ploffen met een bodeminjectiemachine is meestal vooral effectief voor de wortels pal in de nabijheid van de gaten, maar veel meer doet het niet, zwart-wit weergegeven. Positief effect is er wel als een ondoordringbare laag wordt doorboord of het (voorheen onbereikbare) grondwater wordt bereikt (zie boven).

• MULCHEN

Het effect van het mulchen binnen de kroonprojectie met een laag van 5 tot 10 cm is pas op lange termijn te zien, maar op korte termijn is het van groot belang voor het vasthouden van bodemvocht. Vocht is één van de breekpunten voor bomen die in een verdichte bodem staan. De mulchlaag moet jaarlijks op dezelfde dikte worden gehouden. Smiley verhaalt van het toepassen van enkel deze techniek bij een boom, waardoor deze in een droogteperiode net twee procent méér vocht in de bodem vasthield dan de andere bomen. In deze situatie was dat het verschil tussen een bruine en een groene boom (Smiley, 1997). Uit onderzoek is gebleken, dat een cirkel mulch van 2 m doorsnede de wortelontwikkeling bij nieuw geplante bomen kan verviervoudigen. Een andere studie wees uit, dat in bodems bedekt met een mulchlaag in vergelijking met bodems zonder enige bedekking de bodemvochtigheid gemiddeld twee keer zo hoog was. Tevens werden de bodemtemperaturen in de zomer hierdoor getemperd (Rolf 1994?, 6). Ook in Nederland wordt geëxperimenteerd met mulchlagen van onder andere schimmelgedomineerde compost, indien de situatie het toelaat. Voordeel van een mulchlaag, liefst tot de druiplijn van de boom, is ook dat bomen met een lagere vitaliteit geen concurrentie meer hebben van het gazon. Ook maaischade zal niet meer voorkomen.

Nederlandse Klimkampioenschappen

2005 - 3^e Tamiel Verhagen

De klimkampioenschappen 2005 waren dit jaar uitgebreider dan voorgaande jaren door het toevoegen van een barbecue op de vrijdagavond en een 'camping op locatie'. Deze zaken werden mede mogelijk gemaakt door Alfred van Kempen van het 'Groendomein Wasven' uit Eindhoven waar de wedstrijd werd gehouden.

De klimkampioenschappen zijn weer voorbij. De voorbereiding van de wedstrijd had weer de nodige voeten in de aarde. De eerste vergadering voor de nieuwe (en evaluatie van de vorige) wedstrijd vond plaats bij Eddie Bouwmeester in september van het vorige jaar. In januari ben ik begonnen met het opnieuw vertalen van het reglement en het herschrijven van de scoreformulieren. Ton Stokwielder kwam met een idee voor een nieuwe locatie, maar was er niet helemaal zeker van of die locatie een evenement als het onze wel zou kunnen herbergen. Afijn, om een lang verhaal kort te maken, na een aantal locaties bekeken te hebben, diverse malen vergaderen, sponsoring regelen en er voor zorgen dat alle inschrijvingen goed gestructureerd verliepen, waren voor ons (Henry Kuppen, Niels Raaijmakers en ik zei de gek) op donderdag 5 mei de voorbereidingen voor de wedstrijd afgelopen.

Op de dagen van de wedstrijd heb ik de afgelopen jaren als een kip zonder kop rondgelopen, maar dankzij de enorme inzet van de juryhoofden en hun ervaring op de diverse

onderdelen is deze wedstrijd voor mij heel relaxed verlopen. Door de deelnemers al op donderdag te laten komen voor de materiaalkeuring en de tijd die er was tussen de onderdelen, is de wedstrijd óók een sociaal goed geslaagd evenement geworden. Met natuurlijk als hoogtepunt de feestavond op vrijdag.

In de lijst op de volgende pagina staan de resultaten van de vijf voorronden van de wedstrijd. De hoogst scorende vier deelnemers (waarvan maximaal één uit het buitenland) gaan volgens reglement door naar de Masters' Challenge. In dit geval viel Mark Bridge als tweede buitenlandse deelnemer buiten de boot om deel te mogen nemen aan de Masters'.

De Masters' is uiteindelijk als volgt beslist:

- 1 Jelte Buddingh'
- 2 Michi Hansch (Duitsland)
- 3 Tamiel Verhagen
- 4 Walter Hak

Zo zie je maar weer dat de nieuwe voorzitter niet alleen veel wil, maar ook veel kan presteren. Alle leden van de KPB/ISA Dutch chapter feliciteren dan ook bij deze 'hun' voorzitter met het behaalde resultaat.

Wolter Kok boomklimkampioenschappen@planet.nl

voor boomverzorgers

FIRST & LAST NAME	CHAPTER	EVENTS	Footlock	Belayed Speed Climb	Aerial Rescue	Throwline	Work Climb	aMaxi. Score: 200 pt.	aClassification
1 WIM MERTENS	BELGIUM	9,75	0,00	21,00	0,00	60,79	91,54	13	
2 JASPER WIERSEMA	KPB	0,00	0,00	24,67	0,00	32,08	56,75	25	
3 JEROEN SNAAIJER	KPB	0,00	0,00	18,67	15,00	45,75	79,42	17	
4 MARK BRIDGE	SWISS	20,00	12,11	40,33	13,00	86,67	172,11	2	
5 GREGOR HANSCH	GERMAN	10,66	5,79	37,00	7,00	76,96	137,41	7	
6 TAMIËL VERHAGEN	KPB	15,24	17,51	31,00	10,00	71,83	145,58	5	
7 BRAM BILLEKENS	KPB	0,00	2,60	24,00	5,00	60,38	91,98	12	
8 RENÉ HOP	KPB	0,00	0,00	18,67	7,00	38,92	64,58	24	
9 NIKE JEKEL	KPB	6,92	9,53	27,67	10,00	58,50	112,62	9	
10 MICHI HANSCH	GERMAN	16,92	20,00	36,33	20,00	80,79	174,04	1	
11 FRANS V VUGT	KPB	0,00	0,00	16,33	8,00	44,33	68,67	23	
12 ERIK VAN UIJTERT	KPB	0,00	0,00	0,00	0,00	39,58	39,58	27	
13 AART VD LEEUW	KPB	0,00	0,00	19,33	10,00	49,71	79,04	18	
14 ALEXANDER DUSSEN	KPB	7,81	13,80	35,67	8,00	79,71	144,98	6	
15 DAVID HARMSWORTH	KPB	2,32	12,19	16,00	7,00	69,00	106,51	11	
16 LINDA STAM	KPB	0,00	0,00	22,00	5,00	0,00	27,00	28	
17 JASPER V OSS	KPB	0,00	5,92	26,33	7,00	46,25	85,51	15	
18 HARALD WAIJERS	KPB	0,00	0,00	25,00	0,00	50,25	75,25	19	
19 REINOUT RAAIJMAKERS	KPB	3,47	8,03	0,00	0,00	62,58	74,09	22	
20 BAS HIEP	KPB	9,57	2,35	32,00	11,00	66,17	121,09	8	
21 ROBERT JANSEN	KPB	0,00	0,00	34,67	3,00	37,25	74,92	20	
22 WALTER HAK	KPB	15,33	14,78	39,00	8,00	77,83	154,95	3	
23 THIJS BOOIJ	KPB	0,00	0,00	10,00	7,00	34,58	51,58	26	
24 PETER VERLAAN	KPB	1,99	9,92	10,00	8,00	53,79	83,70	16	
25 ZJOSKE ODDENS	KPB	6,28	0,00	35,67	7,00	37,29	86,24	14	
26 PIERRE VERMUNT	KPB	0,00	0,00	7,67	5,00	61,92	74,58	21	
27 JELTE BUDDINGH'	KPB	12,19	13,28	40,33	1,67	86,75	154,22	4	
28 MENNO KLUITERS	KPB	7,70	8,23	22,67	6,00	62,21	106,81	10	

Aankondiging van diverse klimdagen

Er worden dit jaar weer een aantal evenementen georganiseerd waar enthousiaste klimmers welkom zijn om hun bijdrage te leveren.

9 t/m 12 juni

Europese klimkampioenschappen voor boomverzorgers

tijd 08.00 uur tot 20.30 uur
locatie Kopenhagen (Denemarken)

19 juni

35 jaar Bomenstichting Boomfestival

tijd 12.00 uur tot 17.00 uur
locatie Kasteel Groeneveld, Baarn

Op www.treespotter.nl staat in de klimmershoek een lijst van en een link naar deze evenementen. Als je mee wilt doen stuur dan een mailtje via de contactpagina op treespotter.nl.

10 juli

Staatsbosbeheer Houtdag

tijd 11.00 uur tot 16.00 uur
locatie Stadslandgoed De Kemphaan Almere

20 en 21 augustus

Houthakkersfeest

tijd 10.00 uur tot 18.00 uur
locatie Dagrecreatieterrein Staatsbosbeheer, Laage Vuursche

28 augustus

Bork Totaal

tijd niet bekend
locatie Baardwijk te Waalwijk

2005 - 4^e Walter Hak

2005 - 1^e Jelte Buddingh'

Foto's: Ralph van Erven

200x - toekomstig kampioen?

Het nieuwe bestuur; dit zijn ze

Alexander van der Dussen (1979)

Assistent penningmeester

Na mijn studie Bos- en Natuurbeheer aan de MBCS te Velp, ben ik voor zes maanden naar Zuidoost Azië vertrokken. Mijn tijd daar heb ik vooral in Laos doorgebracht, waar ik van de schitterende subtropische oerwouden en natuur heb mogen genieten.

Bij terugkomst ben ik gaan werken bij Boomtotaalzorg in Schalkwijk. Daar heb ik veel ervaring opgedaan en goede contacten aan overgehouden. Momenteel ben ik werkzaam bij Bleekemolen Bomen, waar ik de planning en uitvoering doe. Frank Braat (mede bestuurslid) is één van mijn collega's. Mensen kennen mij mogelijk van de nationale boomklimwedstrijden. Al een aantal jaren draai ik mee in de top, maar heb deze nog nooit bereikt.

We hebben een sterk bestuur met een aantal jonge leden. Ik ga er vanuit dat we de KPB nog lang van dienst kunnen zijn.

alexanderbowie@hotmail.com

Willy van der Vorst (1953)

Coördinatie themadagen

Mijn opleiding als hovenier heb ik genoten op de Groenschool in Eindhoven. Ik ben begonnen met de handel in kamerplanten en het kweken van planten. In 1978 ben ik in dienst getreden bij de Bomendienst in Apeldoorn (destijds nog bekend als de Heidemij). Vandaaruit ben ik uitgezonden naar Engeland om de nieuwe klimtechniek en het veilig werken met de motorzaag onder de knie te krijgen. Het werkterrein besloeg heel Nederland en grote delen van Duitsland.

Sinds 1984 ben ik zelfstandig boomverzorger samen met mijn vrouw Paula. In 1988 zijn we een tuincentrum gestart. Boomverzorging bleef daarbij een belangrijk onderdeel. In 2000 is het tuincentrum verkocht en is boomverzorging weer een fulltime bezigheid met in de zomerperiode snoei- en vellingwerk. In de winterperiode verplanten we grote bomen tot een stamomvang van 1,80 meter. Daarnaast doe ik taxatiewerk en maak herinrichtingsplannen voor bijvoorbeeld grote tuinen en begraafplaatsen met als achtergrond de Springer tuinen. Verder ben ik actief in de plaatselijke en landelijke Nederlandse Dendrologische Vereniging (NDV) en geef lezingen aan tuinclubs.

vdvorst.bomen@hetnet.nl

Els Couenberg (1959)

Secretaris

In 1985 ben ik afgestudeerd aan de Universiteit van Amsterdam als bioloog met als specialisatie moerasesecologie in het soort moerassen waar slechts zelden een boom te bekennen valt. In maart 1986 kwam ik te werken bij het indertijd roemruchte Buro Raadgeving en Onderzoek van Groenvoorzieningen van de gemeente Amsterdam, waar mijn vader, Jan Couenberg, tussen 1976 en 1982 een van de pioniers was bij de ontwikkeling van het Bomenzand. Al snel kwam ik erachter dat als bomen je eenmaal te pakken hebben, ze je nooit meer loslaten. In 1990 werd, na de reorganisatie van de gemeente Amsterdam, Buro Raadgeving en Onderzoek omgezet in OMEGAM Groenadvies.

In 1995 ben ik vertrokken en heb twee jaar gewerkt bij Landview milieuadvies in Hoorn, die een afdeling cultuurhistorie en een afdeling groenadvies wilde opzetten. Ik heb mij daar ook bezig gehouden met 'schone grond verklaringen'. Aansluitend heb ik gewerkt als software engineer bij de ontwikkeling van studentvolgpakketten in het hoger onderwijs. Het ontwikkelen vond ik leuk, de sfeer in het software-wereldje niet.

Terug naar de bomen. Sinds januari 1998 werk ik als adviseur stadsbomen in mijn bedrijf Natura Ingenium. Het grote voordeel van werken als zelfstandige vind ik, dat ik zelf wel uitmaak of ik 'te duur' ben om in de bodem te wroeten of ander praktisch werk te doen. Ik doe adviseurs- en onderzoekswerk, maar mijn specialiteit is wel 'de boom en groeiplaats'. Als gastonderzoeker in Wageningen doe ik wetenschappelijk onderzoek naar de relatie tussen de straatboom en groeiplaats. Ik heb regelmatig lezingen gegeven over dit onderwerp (onder andere voor de ISA in de USA) en ben ook betrokken geweest bij de introductie van bomenzand in Groot Brittannië. Klimmen kan ik niet (tenminste niet op de veilige manier). Maar ik kan er uren naar kijken... Het leuke van het nieuwe bestuur vind ik dat de samenstelling zo divers is. Van jonge honden tot oude rotten, van enthousiaste klimmers tot belegen adviseurs en een voorzitter met een internationale achtergrond die vloeiend Engels spreekt. Ik denk dat we zo goed in staat zijn om alle belangen van de leden een stem te geven. Daarom verheug ik me op de komende drie jaar.

couenberg@natura-ingenium.nl

Hans Kaljee (1959)

Redactie Nieuwsbrief

Blijft ook de komende tijd verantwoordelijk voor de redactie van de Nieuwsbrief. In het dagelijks leven Bomenconsulent van de gemeente Amsterdam

hans.kaljee@worldonline.nl

Hanneke Morel (1975)

Penningmiss

In juni 2000 ben ik afgestudeerd aan de hogeschool Larenstein in Velp. De opleiding die ik daar volgde was Westerse Bosbouw. Na het afronden van deze opleiding miste ik een stuk praktijkkennis. Zodoende ben ik in maart 2002 bij Pius Floris Boomverzorging in Vught terechtgekomen. Hier heb ik tot augustus 2004 gewerkt in de uitvoering en ook het certificaat European Treeworker behaald (als eerste vrouw in Nederland). Ondanks dat ik snoeien van en klimmen in bomen erg mooi vind, wil ik mij in het onderzoek en advisering verder ontwikkelen. In september 2004 ben ik mijn eigen bedrijf gestart: Morel Boombeheer. Mijn werkzaamheden zijn op het moment voornamelijk onderzoek en advies. De KPb heb ik leren kennen als een zeer gezellige club van enthousiaste boomliefhebbers. Voor de KPb ga ik mij inzetten als penningmeester. Ik zie het als een uitdaging om goed te leren boekhouden en begroten en naast de behandeling van het financiële reilen en zeilen van de KPb, wil ik mij ook gaan inzetten voor themadagen, de klimwedstrijden en het organiseren van excursies. Kortom: zoveel mogelijk doen om de leden van de KPb een gevarieerd programma aan te bieden, zodat iedereen goed op de hoogte blijft van de nieuwste ontwikkelingen binnen de boomverzorging.

jwmorel@hotmail.com

Jelte Buddingh' (1977)

Voorzitter

Als nieuwe voorzitter heb ik een taak meegerekregen van het oude bestuur. Aan het einde van mijn termijn (drie jaar) viert de KPb haar 25 jarig jubileum en aan mij en het nieuwe bestuur de eer om iets moois in elkaar te zetten en dit te vieren met de leden.

De eerste twee jaar van mijn leven heb ik in Nederland gewoond. Daarna hebben mijn ouders besloten naar Nieuw Zeeland te emigreren.

Daar ben ik begonnen als boomverzorging bij de firma Southern Tree Surgeons waar ik een jaar gewerkt heb. In 1995 ben ik naar Nederland teruggekomen om één jaar stage te lopen en kwam terecht bij Boomtotaalzorg. Al snel werd één jaar vijf jaar... Na de stageperiode van een jaar ben ik nog vier jaar in dienst geweest als uitvoerend boomverzorging. In die periode heb ik de opleiding basis en uitvoerend boomverzorging gevolgd bij het Agrarisch Opleiding Centrum te Houten,

In 1999 ben ik voor mezelf begonnen en twee jaar daarna heb ik mijn European Treeworker certificaat behaald.

Door mijn deelname aan verschillende nationale en internationale klimwedstrijden ben ik de afgelopen jaren veel enthousiaste vakmensen tegengekomen. Hierdoor heb ik de kans gekregen om met diverse bedrijven in binnen- en buitenland samen te werken. Op diverse beurzen en klimkampioenschappen ben ik actief geweest bij het organiseren van en assisteren bij workshops. Ik hoop de kennis, vakmanschap en het enthousiasme met jullie te kunnen delen de komende drie jaar.

Mijn specialismes zijn klimmen, touwtechnieken, touwspplitsen, snoeien van monumentale bomen en het veilig weghalen van risicobomen. Stel je mij de vraag 'Oak man... or Euc man?' dan zeg ik zeker 'Oak man!' Verder ben ik actief op diverse opleidingsinstituten als kliminstructeur.

Mijn interesses naast de bomen zijn, reizen, lichaamskunst, muziek, dieren, mens, cultuur, fotografie en duiken.

Via mijn internationale netwerk zal ik proberen om kennis en ervaringen van collega's in andere landen met elkaar te delen. Ik vind het belangrijk dat mensen elkaar ontmoeten en er een nieuwe generatie enthousiaste vakgenoten opgroeit.

JelteBuddingh@planet.nl

Frank Braat (1981)

PR functionaris

Mijn functie in het nieuwe bestuur is PR medewerker. Ik werk, evenals Alexander van der Dussen, bij Bleekemolen Bomen sinds april 2004. Daarvoor was ik twee jaar werkzaam bij Drielanden Groenvoorzieningen BV bij de boomverzorgingsafdeling en ben daar na mijn opleiding op de bosbouwschool in Velp begonnen aan de opleiding tot European Treeworker. Sommigen van jullie kennen mij misschien van de klimwedstrijden waar ik sinds drie jaar aan deelneem. Ik ben vier jaar lid van de KPb en hoop met dit nieuwe bestuur de ideeën en visies in de bomenwereld vernieuwend te houden.

fbraat@tiscali.nl

Het recht op veilig werken

langs de weg

Tijdens de themamiddag op 9 april is de herziene publicatie 96B, 'Maatregelen bij werken in uitvoering op niet-autosnelwegen binnen de bebouwde kom', uitvoerig besproken. Aan deze herziene publicatie bleken toch wat verrassende kanten te zitten. 80 KPB leden lieten zich informeren over de herziene publicatie in Eindhoven.

De aanleiding voor deze dag was een presentatie van het CROW in Hotel Eindhoven. Daar werd op duidelijke wijze uitgelegd waarom de huidige publicatie herzien werd. Herman Wevers van Groenestein en Borst was hierbij aanwezig samen met Ton Bouwens van Helicon opleidingen en heeft in overleg met de activiteitencommissie speciaal voor de KPB een programma samengesteld.

Allereerst werd een overzicht gegeven van de activiteiten die nodig waren om de dag te organiseren. Uiteraard is het CROW hiervoor benaderd. Zij gaf te kennen dat ze ter promotie van hun activiteiten niet bereid waren om zonder vergoeding mee te werken aan deze themadag.

De heer Simons van de gemeente Eindhoven hield een buitengewoon boeiend betoog over hoe de gemeente Eindhoven deze publicatie in de praktijk brengt.

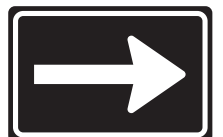
Als lid van de coördinatiecommissie WiU en lid van de werkgroep 96B lichtte hij toe wat de veranderingen inhielden en wat de status van de publicatie is.

Het opzoeken van vereiste maatregelen is eenvoudiger geworden en de grote hoeveelheid aan figuren maakt duidelijk welke maatregelen precies getroffen moeten worden.

Na afloop van de presentatie van de heer Simons kwam de discussie op gang. Veel boomverzorgers vonden de voorgeschreven maatregelen lichtelijk overdreven. 'Het gaat al jaren goed, zonder of met beperkte maatregelen en nu opeens wordt de branche geconfronteerd met kostenverhogende verkeersmaatregelen', was een van de gehoorde opmerkingen. Eén van de punten was ook dat je werk niet gegund krijgt, omdat een collega de maatregelen niet meeberekent in de prijs. Daarnaast ontbreekt vaak controle op de voorgeschreven verkeersmaatregelen.

Het gaat om de veiligheid van de weggebruiker en die van de boomverzorgers. Dat er geen toezicht gehouden wordt op het werk mag geen reden zijn de verkeersmaatregelen niet te treffen, aldus de heer Simons.

Het is de verantwoordelijkheid van de wegbeheerder dat werkzaamheden op veilige wijze, conform voorschriften, uitgevoerd worden. Dit vereist een planmatige aanpak. Bij eventuele ongevallen zal de wegbeheerder op schades aangesproken worden. Hij zal moeten aantonen dat juiste maatregelen

Foto's: Thomas Reimers

voorgeschreven zijn, dat er controles uitgevoerd zijn en wat de resultaten zijn van deze controles. Indien blijkt dat de wegbeheerder er alles aan gedaan heeft om schade te voorkomen, dan zal hij de schade kunnen afwentelen op de aannemer.

Na deze uitleg hulde iedereen zich in waarschuwingskleding met hoge zichtbaarheid, want er stonden drie korte excursies naar voorbeeldopstellingen op het programma. De firma Dover plaatste bij twee bodemverbeteringsprojecten en één snoeiwerk verkeersmaatregelen volgens de vernieuwde richtlijnen. Maar ook Van Helvoirt groenprojecten, Boomtotaalzorg en Quercus boomverzorging en advies stelden materieel beschikbaar voor een praktijksituatie.

Over het algemeen reageerden de deelnemers zeer sceptisch op de voorzieningen. Een groot aantal vond de maatregelen overdreven en vroeg zich af of dit voor een enorme toename van kosten zou zorgen.

Na de excursie gaf de heer Geurts van Helicon opleidingen een uitleg over 96B vroeger en nu. Allereerst attendeerde hij een aantal boomverzorgers op het ontbreken van goedgekeurde waarschuwingskleding. Conform NEN-EN 471 dient de kleur oranje te zijn en moet de kleding voorzien zijn van voldoende retroreflecterende strips, die bovendien een patroon moeten hebben in de vorm van de Romeinse II.

Aan de hand van foto's werden de buitensituaties geëvalueerd. Het was opvallend dat, ondanks de goede voorbereiding, zich praktijksituaties voordeden waar gevaarlijke situaties ontstonden. Zo fietste een moeder met kind vrolijk door de afzetting heen terwijl er takken naar beneden kwamen, zat een hengelaar onverstoort naar zijn dobber te turen, terwijl de takken achter hem neervielen en meende een BMW rijder dat het bord 30 betekende dat je de afzetting bij van Helvoirt groenprojecten in 30 milliseconden moet passeren. Om er zeker van te zijn dat hij opgemerkt werd door de boomverzorgers deed hij dit langs de gehele afzetting met piepende banden. Ook na de bijdrage van de heer Geurts bleef de discussie of al deze maatregelen nou wel nodig zijn.

De heer van Riel van Dover nam als derde spreker het woord. Hij vertelde dat het onmogelijk is voor een boomverzorgend bedrijf om alle verkeersmaatregelen zelf te treffen. Eenvoudige afzettingen plaatsen is mogelijk, maar zodra er veel bebording en/of verkeerslichten nodig zijn, wordt het moeilijk. Gespecialiseerde bedrijven als Dover zouden de boomverzorgers hierbij van dienst kunnen zijn.

Als aftrap voor de forumdiscussie gaf Herman Wevers aan dat ondanks de goede uitleg en de praktijkvoorbeelden nogal wat vragen onbeantwoord bleven. Hoe moeten verkeersmaatregelen vastgelegd worden in het bestek? Wordt het bestek niet erg complex? Hoe gaat dat met de afrekening? Moet de aannemer zelf verzinnen wanneer hij maatregelen toe moet passen? Is de aannemer verantwoordelijk als er onverhoopt een ongeval plaatsvindt? Hoe kan een bestekschrijver nu weten of er gewerkt wordt met een stokzaag, hoogwerker of klimmend? Een en ander was een inleiding op de eerste vraag aan het forum.

Na een uitvoerige discussie tussen deelnemers en het forum kwamen de praktiserende boomverzorgers tot de volgende aandachtspunten:

- De wegbeheerder is verplicht het verkeersmaatregelenplan te toetsen en dient te zorgen voor benodigde vergunningen en ontheffingen;
- De opdrachtgever dient een verkeersmaatregelenplan op te stellen en dient toezicht te houden op het naleven van de verplichtingen en verkeersmaatregelen;
- De opdrachtnemer dient verkeersmaatregelen uit te voeren en te werken volgens V&G plan;
- De wegwerker dient binnen de afzetting of het werkvak te blijven. Het dragen van benodigde persoonlijke beschermingsmiddelen is verplicht. Hij is ook verplicht om te waarschuwen voor onveilige (werk)situaties.

De verkeersmaatregelen zijn een essentieel onderdeel bij uitvoering van een werk aan of op de weg. De opdrachtgever dient de opdrachtnemer aan te geven welke verkeersmaatregelen getroffen moeten worden. Verzaakt een van de partijen, dan kan de Arbo-dienst (anoniem) geïnformeerd worden. De heer Simons erkent dat bij opdrachtnemers angst bestaat om de opdrachtgever aan te spreken op misstanden of om de Arbo-dienst in te schakelen. Vaak lijkt het belang van een nieuwe opdracht groter dan de veiligheid van de weggebruiker. De algehele stemming van de deelnemers was dat de kosten voor het treffen van verkeersmaatregelen buiten de concurrentie gehouden moesten worden. Iedere boomverzorgers heeft immers het recht om veilig te werken. Een werk aannemen ten koste van veiligheid past dan ook niet in deze gedachte. Bekendheid van en een meer consequente houding van de

opinie

Veiligheid ?

opdrachtgever bij de beoordeling en toetsing van verkeersmaatregelen zou het onmogelijk moeten maken dat werken aangenomen en uitgevoerd worden zonder passende verkeersmaatregelen. Het weglaten van verkeersmaatregelen uit een bestek is in ieder geval geen goede oplossing. De boomverzorger zal er aan moeten wennen dat verkeersmaatregelen onderdeel uitmaken van zijn werk en dat hij deze op efficiënte wijze toe moet passen.

Als afsluiting werd de veiligste KPB'er van het jaar gekozen. Deze titel werd in de wacht gesleept door Ferry Jansen. Ferry wist als een van de weinige KPB'ers het vragenformulier zodanig in te vullen dat het de uiterst deskundige en kritische jury kon bekoren. De prachtige hoofdprijs nam hij onder toezicht van KPB'ers en pers in ontvangst.

Tot slot had Henry Kuppen een mededeling over de klimwedstrijd in Eindhoven. Ik heb me er toen niet druk over gemaakt, maar Henry, denk jij nog veel klimmers te kunnen krijgen. Zo'n oranje jas lijkt me niet handig tijdens het klauteren. Deze keer kom je niet weg met de opmerking: 'Daar wist ik niets van af'. De heer Simons zal in zijn hoedanigheid als veiligheidscoördinator van de gemeente Eindhoven ongetwijfeld streng toezien op naleving van de voorschriften en waar nodig het werk stilleggen.

Herman Wevers
hw@gbgroen.nl

De letters CROW staan oorspronkelijk voor: Stichting Centrum voor Regelgeving en Onderzoek in de Grond-, Water- en Wegenbouw en Verkeerstechniek. Deze letters dekken de lading niet meer, tegenwoordig is de CROW een kennisplatform voor infrastructuur, verkeer, vervoer en openbare ruimte.

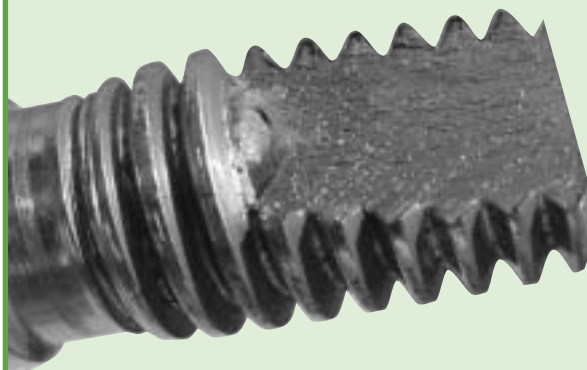
Het scala aan geschikte materialen voor veilig werken aan en in bomen krimpt snel in, althans wanneer we af moeten gaan op de bereidwilligheid van fabrikanten om het falen van hun CE-gekeurde materiaal op serieuze wijze te onderzoeken.

Tijdens de uitvoering van onze BOOM-trekproef brak één van de karabijnen in de proefopstelling (Stubai-3000-staal). Een buitenkansje voor de fabrikant, omdat hierbij de breukbelasting exact werd vastgelegd. Bovendien is duidelijk aan de onderdelen van de haak te zien dat er hier geen onoordeelkundig toepassen aan het falen ten grondslag ligt. Maanden na onze gedocumenteerde melding ontbreekt nog steeds een reactie van de fabrikant (Stubai), zodat nu in samenspraak met de heer Rodrigues van Van der Poel via andere kanalen wordt gepoogd bij de fabrikant 'bezorgdheid' omtrent de kwaliteit van zijn materiaal te kweken. Ook porren uit de achterhoede lijkt niet afdoende om de fabrikant in beweging te brengen. In één woord - onbegrijpelijk.

Een pijnlijke knie is 'gelukkig' het enige letsel dat onze ploeg er aan over heeft gehouden. Het blijkt wel dat boom- en bergklimmende vriendjes van dit soort succesverhalen een beetje zenuwachtig worden.

Een tip voor mensen die eveneens worden geconfronteerd met onverwacht falen van materiaal: leg schriftelijk vast onder welke omstandigheden materialen zijn bezwaken en overleg dit inclusief foto's. Geef het bezwaken materiaal zelf nooit af!

Erik R.P. Platje
ep@boom-kcb.nl

pagina 1	Het eerste European Tree Technician examen <i>Rogier van Dijk</i>
pagina 3	Knaller of kneusje, deel 4 <i>Veronica van Amerongen</i>
pagina 6	Nederlandse Klimkampioenschappen <i>Wolter Kok</i>
pagina 8	Het nieuwe bestuur <i>Het nieuwe bestuur</i>
pagina 11	Het recht op veilig werken langs de weg <i>Herman Wevers</i>
pagina 13	Opinie: Veiligheid? <i>Erik Platje</i>

KPB Themadagen 2005

De themadagen staan voor 2005 gepland op elke tweede zaterdag van de even maand:
11 juni - 13 augustus - 8 oktober - 10 december

Weet je een interessant onderwerp voor een themadag?
Neem contact op met Willy van der Vorst, Vaarselstraat 48
in Someren, tel. 0493 495093.

Zaterdag 11 juni

**Rondgang door Integrale Leidingentunnel met bomen: uniek in Europa.
En 70 bomen geplant in bakken op een fietsparkeergarage.**

Amsterdam heeft een primeur voor Nederland met de bouw van een ondergrondse leidingentunnel. De tunnel bevat alle benodigde kabels en leidingen voor gas, elektriciteit, telecom, water, riolering, stadsverwarming en nieuw voor Nederland, ook stads-koeling. De tunnel is 6 meter breed en menshoog en ligt op een diepte van 1,20 meter onder het maaiveld. De tunnel ligt onder grondwater, maar is niet waterdicht! Boven op dit 500 meter lange tracé zijn inmiddels 80 bomen geplant. Aanlegkosten; 8 miljoen euro. De bouw van de tunnel is gestart in maart 2004 en wordt binnenkort opgeleverd. Speciaal voor de KPB wordt de tunnel voor één keer opengesteld. Aan de andere zijde van het gebied, de Zuidas, is vorig jaar eveneens een bijzonder project opgeleverd. Hier zijn zeventig bomen in grote bakken op een plein geplaatst. Hieronder bevindt zich een fietsparkeergarage voor ruim 2.500 fietsen. Via een ingenieus computersysteem op afstand krijgen de bomen water. Wil je dit alles zien? Meld je dan aan via de website, www.kpb-isa.nl. Dan kunnen we een inschatting maken van het aantal belangstellenden.

Locatie: Thomas kerk, Prinses Irenestraat 36,
1077 WX Amsterdam (OudZuid). Uitstekend te bereiken met openbaar vervoer (uitgang noordzijde, WTC). Auto parkeren in de omgeving à € 2,- per uur!

Zaal open: 12.30 uur, soep, broodjes en koffie

Start: 13.00 uur

Sprekers: Frans Taselaar, senior projectleider van het Ingenieursbureau Amsterdam, was nauw betrokken bij voorbereidingen en de realisatie van de ILT. Hij gaat in op de achtergronden en details rond de ILT.
Hans Kaljee zal een toelichting geven op de ontwikkelingen in dit gebied en zijn betrokkenheid bij deze projecten.

Rondgang: 14.30 uur bezoek tunnel en het Zuidplein met de 70 bomen in bakken.

Kijk voor meer informatie op www.thomaskerk.nl en voor een impressie van deze dag kijk je op site van de KPB. Kijk voor routebeschrijvingen, de exacte locatie en de laatste details over de themadagen op de website van de KPB: www.kpb-isa.nl. Voor de themamiddagen geldt de gebruikelijke € 10,- regeling, inclusief soep en broodjes.

De KPB Nieuwsbrief is een uitgave van de Kring Praktiserende Boomverzorgers (KPB). De KPB Nieuwsbrief verschijnt periodiek en wordt vier maal per jaar aan de leden toegezonden.

Lidmaatschap van de KPB kost voor een standaard-lid € 35,-, voor een plus-lid € 127,- en voor een studenten-lid € 49,-. U kunt zich als KPB-lid aanmelden bij: Els Couenberg, J.F. Berghoefplantsoen 11, 1064 DE Amsterdam fax 020 411 87 59, kp-isa@dutch.nl, www.kpb-isa.nl

bestuur KPB

- **Jelte Buddingh'** voorzitter, Utrecht
- **Hanneke Morel** penningmeester, Boxtel
- **Els Couenberg** secretaris, Amsterdam
- **Alexander van der Dussen** assistent penningmeester, Haarlem
- **Willy van der Vorst** coördinatie themadagen, Someren
- **Frank Braat** PR functionaris, Harderwijk
- **Hans Kaljee** coördinatie en redactie Nieuwsbrief, Avenhorn

Commissie Nationale Boomklimwedstrijden

Wolter Kok, Henry Kuppen en Niels Raaymakers

tel. 036 538 41 12, kp-isa@dutch.nl
boomklimkampioenschappen@planet.nl

redactie

Redactie en advertentie-exploitatie KPB

Hans Kaljee Kathoek 9, 1633 GB Avenhorn,
tel. 0229 544 681, hans.kaljee@worldonline.nl

Eindredactie **Kees van Dijk** Utrecht

Grafische vormgeving **A•Kwadraat** Utrecht

Druk **Anraad** Nieuwegein

Foto cover **Ralph van Erven**

aan dit nummer werkten mee

Veronica van Amerongen Veronica van

Amerongen Boomverzorging, Amsterdam

Rogier van Dijk Quercus Boomverzorging en Advies, Gasselte

Wolter Kok Wolter Kok Boomonderzoek, Houten

Herman Wevers Groenestein en Borst, Westelbeers

Erik Platje BOOM, Kenniscentrum voor Bomen, Emmen